

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain
18 a §:n muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislain pykälää, jossa säädetään oleskeluluvan myöntämisestä entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleville henkilöille, joilla on suomalaisen syntyperä.

Maahantulon edellytykseksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi vaatimus suomen tai ruotsin kielen taidosta. Kielitaitovaatimus ei koske Inkerin siirtoväkeen vuosina 1943 ja 1944 kuuluneita tai Suomen armeijassa toisen maailmansodan aikana palvelleita henkilöitä. Paluumuuttajan kielitaito edistää hänen kotoutumistaan ja työllistymistään Suomessa.

Muutos tarkoittaa maahantulon edellytysten tiukentumista nykyisestä, sillä voimassa olevan lain mukaan maahantuloon riittää

asiakirjoihin perustuva näyttö hakijan tai lähiomaisten suomalaisesta syntyperästä.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevien henkilöiden paluumuuttoon liittyvää erityismenettelyä koskevat säännökset. Erityismenettely liittyy paluumuuttajaksi ilmoittautumiseen sekä asuntoedellytyksen täyttämiseen. Myös säännös hakijan perheenjäsenenä muuttavan lapsen iän tarkasteluajankohdasta poikkeavien muiden maahanmuuttajien perhesiteen arvioimisajankohdan määrittelevästä säännöksestä.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan keuhälä 2003.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
PERUSTELUT	3
1. Nykytila.....	3
1.1. Entisen Neuvostoliiton suomalaisperäinen väestö ja inkerinsuomalaisten määrä Suomessa.....	3
1.2. Oleskeluluvan myöntämisen edellytykset	3
1.3. Paluumuuton jonotusjärjestelmä	5
1.4. Paluumuuttovalmennus ja muut tukitoimet lähialueilla.....	6
1.5. Paluumuuttajien kotoutuminen.....	6
2. Ehdotetut muutokset.....	7
3. Esityksen taloudelliset sekä organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	9
4. Asian valmistelu	10
5. Voimaantulo	10
6. Säättämisjärjestys	11
LAKIEHDOTUKSET.....	12
ulkomaalaislain 18 a §:n muuttamisesta.....	12
LIITE.....	14
RINNAKKAISTEKSTI.....	14
ulkomaalaislain 18 a §:n muuttamisesta.....	14

PERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Entisen Neuvostoliiton suomalaisperäinen väestö ja inkerinsuomalaisten määrä Suomessa

Tammikuussa 1989 suoritetun Neuvostoliiton viimeisen väestönlaskennan mukaan Neuvostoliitossa asui kansallisuudeltaan suomalaisiksi ilmoittautuneita 67 300 henkeä. Neuvosto-Karjalassa heitä asui 18 400, Virossa 16 600 henkeä ja Leningradin alueella (Inkerinmaalla) 17 300 henkeä. Lisäksi heitä asui eri puolilla Neuvostoliittoa muun muassa Kazakstanissa, jonne heitä aikoinaan karkotettiin. Väestönlaskennassa saadut luvut eivät kuitenkaan vastanne täysin todellisuutta, koska 1930-luvun ja II maailmansodan jälkeisten vainojen ja karkotusten seurauksena kansallisuustunnus saatettiin tilaisuuden salliessa vaihtaa venäläiseksi.

Kansallisuudeltaan suomalaisiksi ilmoittautuneista enemmistö on inkerinsuomalaisia, joita yleisesti kutsutaan myös inkeriläisiksi. He ovat Suomesta Stolbovan rauhassa v. 1617 Ruotsin saamalle Inkerinmaalle muuttaneiden jälkeläisiä. Tämä 1600-luvulla alkanut muutto jatkui aina I maailmansotaan saakka. Joskin muutto alunperin suuntautui Inkerinmaalle ja Pietariin, he ovat sittemmin karkotusten seurauksena hajaantuneet eri puolille maata ja voituaan palata karkotuksesta muuttaneet pääasiassa Karjalaan (Petroskoihin) sekä Viroon. Edelleen heitä kuitenkin asuu Siperiassa noin 10 000 henkeä.

Neuvostoliitossa suomalaiseen kansallisuuteen kuulumisesta saattoi olla asianomaiselle henkilölle haitallisia seuraamuksia, minkä vuoksi sitä ei aina ilmoitettu. Voidaan myös perustellusti olettaa, että seka-avioliitoissa lapset yleensä merkittiin kansallisuudeltaan venäläisiksi. Sellaisen entisen Neuvostoliiton alueella asuvan väestön määräksi, joka täyttäisi ulkomaalaislain (378/1991) 18 a §:n paluumuuttoon oikeutettujen kriteerit (vähintään kaksi isovanhemmista suomalaista syntyperää olevia), voidaankin arvioida olevan noin 100 000 ja ei-suomalaiset perheenjäse-

net mukaan lukien noin 150 000.

Suomeen vuosina 1990 — 2002 muuttaneiden inkerinsuomalaisten lukumäärän voidaan arvioida eri rekistereistä saatavien tietojen perusteella olevan noin 25 000. Lukuun sisältyvät myös inkeriläisten perheenjäsenet, joilla on muu kuin suomalainen syntyperä.

Arvio perustuu Tilastokeskuksen ja ulkomaalaisviraston rekisteritietoihin sekä työministeriön kunnilta keräämiin tietoihin niiden alueella asuvien inkeriläisten määrästä. Tilastokeskuksen mukaan 1990-luvulla Suomeen entisen Neuvostoliiton alueelta muuttaneista 8 000 on saanut oleskeluluvan muun kuin inkeriläisen syntyperän perusteella (muun muassa avioliitto, työlupa).

Suomeen muuttaneiden ja täällä pysyvästi asuvien inkerinsuomalaisten paluumuuttajien tarkkaa määrää ei pystytä esittämään, koska virallisessa tilastoinnissa ei erikseen kysytä henkilön etnistä taustaa. Suomessa asuvasta ulkomaalaisväestöstä kerätään tilastotietoja pääasiassa kansalaisuuden perusteella. Kansallisuuden perusteella ei maahanmuuttajia tilastoida.

1.2. Oleskeluluvan myöntämisen edellytykset

Voimassa olevan ulkomaalaislain 18 a §:n mukaan oleskelulupa voidaan myöntää entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevalle suomalaisen syntyperän omaavalle henkilölle, kun hakija itse, toinen vanhemmista tai neljästä isovanhemmasta vähintään kaksi on tai on ollut merkittynä asiakirjaan kansallisuudeltaan suomalaiseksi. Oleskelulupa myönnetään myös edellä tarkoitettujen henkilöiden aviopuolisoille sekä heidän huollettavanaan olevalle ja samaan talouteen asettuvalla alle 18-vuotiaalle lapselle.

Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on hakijan ilmaisema tahto muuttaa Suomeen vakinaisesti asumaan. Lisäksi edellytetään, että hän osallistuu lähtömaassa Suomen viranomaisten järjestämään tai hyväksymään paluumuuttovalmennukseen, jollei ole perus-

teltua syytä tästä poiketa. Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi hakijan korkea ikä, vammaisuus tai pitkä matka valmistuksen järjestämispaikkakunnalle.

Suomalainen syntyperä osoitetaan alkupe-
räisin asiakirjoin tai, jos tämä ei ole mahdol-
lista, muutoin luotettavalla tavalla. Jollei syn-
typerää pystytä asiakirjoilla osoittamaan, tu-
lee selvityksessä ottaa huomioon kattavasti
henkilön muu yhteenkuuluvuutta osoittava
side Suomeen, suomalaisuuteen ja suomen
taikka ruotsin kielen taitoon. Tällaisena si-
teenä pidetään muun muassa välirauhanso-
pimuksen jälkeen entiseen Neuvostoliittoon
palautettujen henkilöiden oleskelua Suomes-
sa. Yhteenkuuluvuutta osoittavana siteenä
pidetään myös sitä seikkaa, että henkilö on
palvellut Suomen armeijassa vuosien 1939 –
1944 aikana.

Selvitettäessä henkilön ilmaisemaa tahtoa
muuttaa Suomeen vakinaisesti asumaan nou-
datetaan, mitä kotikuntalaisissa (201/1994)
säädetään. Lähtömaassa tehtyä maastamuut-
toilmoitusta ei paluumuuttajalta vaadita.

Suomen edustusto ratkaisee inkerinsuoma-
laisten oleskelulupahakemukset sen jälkeen,
kun se on saanut ulkomaalaisviraston lau-
sunnon siitä, täytyvätkö vaadittavat edelly-
tykset hakijan kohdalla. Ulkomaalaisviraston
lausunnot inkerinsuomalaisten oleskelulupa-
hakemuksiin on vuodesta 1994 lähtien annettu
säännöllisesti viraston virkamiesten vir-
kamatkoilla Petroskoihin, Pietariin ja Tallin-
naan. Muihin edustustoihin jätetyt hakemuk-
set lähetetään lausunnolle ulkomaalaisviras-
toon Suomeen. Virkamatoilla tapahtuva
lausuntojen antaminen (mukaan lukien haki-
joiden haastattelu) on koettu tarkoituksen-
mukaiseksi järjestelyksi hallitun maahan-
muuton keinona. Vuosittain on annettu lau-
sunto 1 000 - 2 000 henkilöstä. Luvussa ovat
mukana sekä inkerinsuomalaiset että heidän
perheenjäsenensä. Haastatteluissa selvitetään
hakijan suomalainen syntyperä ja arvioidaan
kutakin hakemusta ja siihen liittyviä olosuh-
teita kokonaisuutena. Haastattelusta voi jois-
sakin tapauksissa saada vapautuksen tervey-
dellisistä syistä tai poikkeuksellisten huono-
jen liikenneyhteyksien vuoksi. Oleskelulupaa
ei myönnetä suomalaisen syntyperän perus-
teella, jos hakijaan voidaan soveltaa ulko-
maalaislain käännytys- tai karkotusperusteita.

Pääsääntöisesti oleskeluluvan myöntämi-
seen suomalaisen syntyperän perusteella riit-
tää se, että hakija on esittänyt syntymätodis-
tuksen, jossa molemmat tai toinen hakijan
vanhemmista on merkitty kansallisuudeltaan
suomalaiseksi. Jos tällaista syntymätodistusta
ei ole, suomalaisen syntyperän voi osoittaa 1)
entisen Neuvostoliiton sisäisellä passilla, jo-
hon hakija on merkitty kansallisuudeltaan
suomalaiseksi, 2) hakijan lähiomaisen syn-
tymätodistuksella, jossa molemmat tai toinen
lähiomaisen vanhemmista on merkitty kan-
sallisuudeltaan suomalaiseksi, 3) hakijan
omalla tai hänen vanhempiansa avioliitto-,
avioero- tai adoptiotodistuksella, 4) kansal-
lisarkiston todistuksella tai 5) suomalaisen
seurakunnan virkatodistuksella tai 6) muulla
luotettavalla asiakirjalla.

Ellei syntyperää pystytä luotettavasti asia-
kirjoin osoittamaan, tulee voida näyttää hen-
kilön muu yhteenkuuluvuutta Suomeen osoit-
tava side, kuten oleskelu Suomessa niin san-
ottuun Inkerin siirtoväkeen kuuluneena
vuosina 1943 ja 1944. Epäselvissä tapauksis-
sa ulkomaalaisvirasto voi selvittää hakijan
henkilöllisyyttä myös lähtömaan viranomais-
ten kanssa. Koska on havaittu, että vuonna
1990 tai sen jälkeen annetuissa asiakirjoissa
on esiintynyt väärennöksiä ja vääriä tietoja
hakijan syntyperästä, kiinnitetään kaikkiin
asiakirjoihin erityistä huomiota muun muassa
teknisin tarkastuksin.

Hakijalla tulee olla tarkoitus muuttaa Suo-
meen pysyvästi asumaan. Selkeimmin tämä
osoitetaan esittämällä suomalaisille viran-
omaisille lähtömaan viranomaiselle annettu
maastamuuttoilmoitus. Kun inkerinsuoma-
lainen tai hänen puolisonsa on asunut yhtä-
jaksoisesti kaksi vuotta pysyvästi Suomessa,
hänelle voidaan myöntää pysyvä oleskelulu-
pa, jollei luvan myöntämistä vastaan ole eri-
tyisiä syitä. Pysyvän oleskeluluvan myöntä-
misen yhteydessä edellytyksenä on muun
muassa se, että henkilö ei enää asu pysyvästi
lähtömaassa. Pysyvää oleskelulupaa haetta-
essa hakijaa pyydetään tarvittaessa osoitta-
maan maastamuuton tapahtuneen.

Oleskelu- ja työlupa annetaan pääsääntöi-
sesti vasta sen jälkeen kun Suomesta on saatu
asunto. Sisäasiain-, ulkoasiain-, ja työminis-
teriön kesken on sovittu, että Pietarin ja Tal-
linnan edustustoihin sijoitetut työhallinnon

edustajat hoitavat hakijan Suomeen sijoittamisen selvittelyn ennen lopullisen päätöksen tekemistä. Kunnat osoittavat asuntoja vapautuvasta asuntokannastaan mahdollisuuksien mukaan. Koska asuntotilanne eräissä kunnissa on vaikea, voivat odotusajat olla pitkiä. Asuntoa voi joutua odottamaan jopa vuosia riippuen tilanteesta siinä kunnassa, johon paluumuuttaja haluaa asettua.

Yksityisiltä markkinoilta vuokra-asunnon hankkivien määrä on viime vuosina lisääntynyt. Jos henkilö muuttaa sukulaisensa luo, hänen tulee hankkia kyseessä olevalta taloyhtiöltä isännöitsijäntodistus, josta käy ilmi, että kyse on pysyvästä muutosta, väliaikaisesti majoittuva ei oleskelulupaa saa. Kun hakija saa asunnon, paluumuuttajan tuloajankohta ilmoitetaan kuntaan paluumuuttoyhdyshenkilölle.

Suomalaista syntyperää olevalle voidaan ulkomaalaislain 18 §:n nojalla myöntää oleskelu- ja työlupa määräaikaiseen työhön Suomessa, jos asianomaisella on työpaikka Suomessa. Samoin voidaan myöntää oleskelulupa opiskelua varten. Oleskelulupaa työn tai opiskelun perusteella haetaan hakijan pysyvässä asuinmaassa olevasta Suomen edustustosta. Oleskelulupia voidaan jatkaa Suomessa määräaikaista oleskelua varten. Määräaikaista oleskelua varten oleskeluluvan saaneelle voidaan myöntää uusi oleskelulupa vakainaista maassaoloa varten, jos henkilö täyttää ulkomaalaislain 18 a §:n mukaiset edellytykset. Näissä tapauksissa oleskelupahakemuksen ratkaisee ulkomaalaisvirasto, jonka tulee samalla selvittää hakijan syntyperä ja muut oleskeluluvan myöntämisen edellytykset.

1.3. Paluumuuton jonotusjärjestelmä

Jonotusjärjestelmän piiriin kuuluvat ne mahdolliset paluumuuttajat, joilla ei ole työpaikkaa Suomessa. Jonotusjärjestelmä on vuonna 1999 siirretty viranomaistoiminnaksi, kun aiemmin jonon pitämisestä vastuussa olivat myös yksityiset järjestöt (Viron Inkerinsuomalaisten Liitto Eesti Ingerisoomlaste Liit, Inkerin Liitto). Jonotusrekisteriä on Virossa hoitanut 1 päivästä heinäkuuta 1999 lähtien Suomen Tallinnan suurlähetystö ja 1 päivästä helmikuuta 2002 alkaen Viron suur-

lähetystön Tarton toimipiste. Venäjällä jonotusrekisteriä on hoitanut 19 päivästä elokuuta 1999 lähtien Pietarin pääkonsulaatti.

Jonoon ilmoittautuneilta kysytään muun muassa henkilötiedot, koulutus, työkokemus ja kielitaito. Jonoon ilmoittautuessa hakijalle tiedotetaan tarvittavista asiakirjoista. Samalla hakijalle annetaan juokseva jonotusnumero. Vuoron tullessa hakija kutsutaan numerojärjestyksessä edustustoon paluumuuttohaastatteluun. Paluumuuttoasiaa käsitellään jonotusnumeron mukaisessa järjestyksessä.

Eräät henkilöryhmät voivat jättää hakemuksensa ilman jonotusta suoraan edustustoon. Inkeriläisten työlupahakemukset käsitellään ilman jonotusta kuten kolmansien valtioiden kansalaisten työlupahakemukset. Henkilölle, jolla on työpaikka tiedossaan Suomessa voidaan myöntää työlupa ilman työvoimapolitiittista harkintaa, jos hänellä on suomalainen syntyperä tai jos hänen vanhemmistaan toinen tai ainakin kaksi hänen neljästä isovanhemmastaan on tai on ollut asiakirjaan merkittynä kansallisuudeltaan suomalaisiksi. Ilman jonotusta käsitellään niin ikään perhesiteen perusteella Suomeen pyrkivien sekä Suomen vuosien 1939 - 1945 sodissa vapaaehtoisena palvelleiden henkilöiden hakemukset.

Suomen diplomaattiset ja konsuliedustustot kaikkialla maailmassa vastaanottavat inkeriläisperusteisia oleskelulupahakemuksia. Hakemus voidaan käsitellä asiallisesti silloin, kun henkilö oleskelee laillisesti siinä maassa, jossa hän kääntyy Suomen edustuston puoleen. Muualla kuin Virossa ja Venäjällä viireille pannut hakemukset tulevat käsittelyyn jonotuksetta.

Suomen valtio on varautunut valtion talousarviossa (VNP 1054/90, päätös inkeriläisten toimeentulon korvaamisesta, sittemmin kumottu VNP:llä 512/1999, päätös pakolaisista ja eräistä maahanmuuttajista sekä turvapaikanhakijoiden vastaanoton järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta) vuodesta 1991 lähtien noin 2 000 paluumuuttajan vuosittaiseen vastaanottoon.

Vuosittain myönnettävien oleskelulupien määrä ei voi ylittää talousarviossa arvioituja määriä. Henkilökohtaisten haastattelujen määrällä ja myönnettyjen oleskelulupien

määrällä hallitaan tehokkaasti paluumuuttajien määriä. Viime vuosina vaikeutunut asun-
totilanne Suomessa on lisäksi rajoittanut
Suomeen muuttavien määriä niin, että vuona
2000 Suomeen muutti yhteensä 1 145 ja
vuonna 2001 yhteensä 1 052 paluumuuttajaa.

Venäjällä paluumuuttojonossa on tällä het-
kellä yli 19 000 ja Virossa noin 4 300 henki-
löö. Viron paluumuuttojono sisältää myös in-
keriläisten perheenjäsenet. Venäjällä jonon
alkupäässä on muutamia tuhansia henkilöitä,
joiden perheenjäsenille ei ole annettu omaa
jonotusnumeroa. Tästä syystä Venäjän pa-
luumuuttojonossa on tosiasiaa enemmän
ihmisiä.

Ulkomaalaisviraston edustajat haastatteli-
vat inkeriläisperusteella oleskelulupaa hake-
via Suomen Pietarin pääkonsulaatissa vii-
meksi huhtikuussa 2002. Haastatteluun kut-
suttu olivat tuolloin odottaneet vuoroaan
keskimäärin kuusi vuotta. Jonotusaikaa lisää
se, että oleskeluluvan myöntäminen ulko-
maalaisviraston puoltavan lausunnon jälkeen
edellyttää asunnon saamista Suomessa.
Asuntopäätöstä Suomeen muuttamista varten
odotti vuoden 2001 lopussa Venäjällä 463
henkilöä. Virossa asuntoa odotti samana
ajankohtana 271 henkilöä.

Suomen edustustoilta Pietarissa ja Tallin-
nassa on tiedusteltu paluumuuttojonossa ole-
vien henkilöiden kielitaidon tasoa. Tallinnas-
sa paluumuuttajaehdokkaiden haastatteluista
vuonna 2002 noin puolet on tehty suomen
kielellä. Pietarin pääkonsulaatissa viimeksi
haastatelluista henkilöistä 19 % osasi suomen
kieltä. On muistettava, että paluumuuttojono
sisältää myös inkerinsuomalaisten perheenjä-
senet, joilta kielitaitoa ei voida edellyttää.
Ulkomaalaisviraston tilastojen mukaan per-
heenjäsenten osuus on hieman yli kolmannes
tämän pykälän perusteella maahan muutta-
neista.

Edellä mainitut edustustojen arviot koske-
vat inkerinsuomalaisten kielitaitoa ennen pa-
luumuuttovalmennukseen osallistumista.
Edustustot haastattelevat paluumuuttojonossa
olevia pääsääntöisesti hieman ennen paluu-
muuttovalmennuksen alkamista.

Viro liittyy lähivuosina Euroopan unio-
niin. Liittymisen johdosta Viron kansalaiset
pääsevät yhteisön alueen vapaan liikkuvuu-
den piiriin. On odotettavissa, että Virosta tu-

levien ulkomaalaislain 18 a §:ään perustuvi-
en oleskelulupahakemusten määrä vähenisi
huomattavasti.

1.4. Paluumuuttovalmennus ja muut tu- kitoimet lähialueilla

Paluumuuttovalmennus on vuoden 1999
syksystä alkaen järjestetty siten, että paluu-
muuttojonossa olevat osallistuvat kaikille in-
keriläisille tarkoitetuille inkeriläisseurojen
suomen kielen alkeiskursseille, joiden kesto
on 150 tuntia. Kun ulkomaalaisviraston edus-
tajan haastatteluajankohta lähestyy, paluu-
muuttohalukkaat kutsutaan jonotusjärjestyk-
sessä työministeriön paluumuuttovalmennus-
kursseille.

Paluumuuttovalmennusta järjestetään Pie-
tarissa, Hatsinassa, Petroskoissa sekä Virossa
eri paikkakunnilla. Valmennukseen osallistu-
vat näillä alueilla säännönmukaisesti kaikki
16 - 60 -vuotiaat ja heidän perheenjäsenensä.
Moskovan suurlähetystön toimialueella asu-
ville paluumuuttovalmennusta ei järjestetä
pitkien välimatkojen vuoksi. Moskovan suur-
lähetystö myöntää oleskeluluvan muun mu-
assa Siperiassa ja entisestä Neuvostoliitosta
itsenäistyneissä Keski-Aasian maissa asuville
inkerinsuomalaisille.

Paluumuuttovalmennuskursseilla opetu-
ksen painopiste on suomen kielen opetuksessa.
Opetuksesta huolehtivat inkerinsuomalaiset
opettajat. Kursseja koordinoivat kuitenkin
suomalaiset kouluttajat, jotka osallistuvat
opetukseen ja järjestävät opiskelijoille ko-
keen kurssin päätteeksi.

Koulutuksen hyväksytyt suorittaminen
edellyttää auttavaa suomen kielen taitoa. Ko-
keessa käytetään yleisestä kielitutkinnosta
paluumuuttajakoulutuksen tarpeisiin pääkau-
punkiseudulla laadittua sovellutusta. Opitun
kielitaidon säilyttäminen on osoittautunut
ongelmalliseksi, kun kuntapaikan odotus
saattaa vielä kurssien jälkeen kestää jopa
vuosia.

1.5. Paluumuuttajien kotoutuminen

Maahanmuuttajien työttömyysaste on sel-
västi korkeampi kuin suomalaisten, vuoden
2002 huhtikuun lopussa keskimäärin 29 pro-
senttia.

Inkerinsuomalaisten paluumuuttajien työttömyysastetta ei tilastoida erikseen. Venäjän kansalaisten työttömyysaste samana ajankohdana oli kuitenkin 38.6 ja Viron kansalaisten noin 21 prosenttia. Osa näiden maiden kansalaisista on tullut Suomeen inkeriläisinä paluumuuttajina. Maahanmuuttajien ja paluumuuttajien työllisyystilanne on parantunut huomattavasti viime vuosina. Työllistymistä edistää suomen kielen taito.

Paluumuuttajilla on yleisesti korkea koulutustaso. Lähes kolmanneksella on lähtömaassa suoritettu korkeakoulututkinto. Työllistymistä on viime aikoina edistänyt myös se, että he asuvat pääasiassa suurilla paikkakunnilla, joilla työvoiman kysyntä on viime vuosina lisääntynyt selkeästi. Erityisen hyvin työmarkkinoille ovat sijoittuneet metalli-, hoito- ja kuljetusalojen ammattilaiset.

Paluumuuttajien pääsyä työmarkkinoille parantaa konkreettisesti myös 1 päivänä toukokuuta 1999 voimaan tullut laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (493/1999), jonka perusteella kaikille lain piirissä oleville maahanmuuttajille laaditaan henkilökohtainen kotoutumissuunnitelma. Kotoutumissuunnitelma sisältää muun muassa oikeuden ja velvoitteen opiskella suomen kieltä ja työelämään perehtymisen.

2. Ehdotetut muutokset

Ulkomaalaislain 18 a §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että maahantulon edellytykseksi lakiin lisättäisiin vaatimus suomen tai ruotsin kielen taidosta. Kielitaitovaatimus ei koskisi Inkerin siirtoväkeen vuosina 1943 ja 1944 kuuluneita tai Suomen armeijassa toisen maailmansodan aikana palvelleita henkilöitä. Muutos tarkoittaisi maahantulon edellytysten tiukentamista nykyisestä, sillä voimassa olevan lain mukaan maahantuloon riittää asiakirjoihin perustuva näyttö hakijan tai lähiomaisten suomalaisesta syntyperästä.

Yleisesti ottaen vain Suomen kansalaisella on ehdoton oikeus kaikissa olosuhteissa palata ulkomailta Suomeen. Suomella ei perustuslain 9 §:n perusteella ole oikeudellista velvoitetta inkerinsuomalaisten vastaanottoon.

Vuonna 1990 päädyttiin linjaukseen, jonka

mukaisesti inkeriläisten maahanmuutto sallittiin paluumuuttona suomalaisen syntyperän perusteella.

Ehdotetulla säännöksellä pyritään korostamaan Suomeen muuttavien inkerinsuomalaisten mahdollisuuksia kotoutua suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomen kielen taito edistäisi myös työllistymistä. Suomalaista syntyperää olevan hakijan perheenjäseniltä ei edellyttäisi kielitaitoa.

Voimassa olevan lain 18 a §:ssä ei erikseen ryhmitellä suomalaisen syntyperän omaavia henkilöitä sen mukaan, millainen side Suomeen tai suomalaisuuteen henkilöllä on. Lähtökohtana on asiakirjoin osoitettava hakijan tai hänen lähiomaisensa suomalaisuus. Suomeen 1990-luvulla muuttaneilla inkerinsuomalaisilla on ollut hyvin erilaisia lähtökohtia ja taustoja suomalaisuuteen ja Suomeen liittyen. On perusteltua, että myös lain tasolla inkerinsuomalaiset ryhmitellään siten, että henkilön yhteys Suomeen ja suomalaisuuteen näkyy selvemmin. Tällöin myös oikeutus ja oikeus Suomeen muuttamiselle on helpommin kaikkien todettavissa.

Ensinnäkin entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevien paluumuutto liittyyisiin niihin henkilöihin, jotka toisen maailmansodan aikana siirrettiin Suomeen ja sittemmin palautettiin Neuvostoliittoon. Tästä ryhmästä säädetäisiin 1 momentin 1 kohdassa. Tähän mainittuun ryhmään voidaan rinnastaa myös ne henkilöt, jotka palvelivat Suomen armeijassa toisen maailmansodan aikana. Säännös armeijassa palvelleista otettaisiin 1 momentin 2 kohtaan.

Toiseksi paluumuutto voisi tulla kyseeseen edellä mainittuihin ryhmiin kuulumattomien henkilöiden kohdalla, jos heillä on yhteenkuuluvuus Suomeen. Tällöin lähtökohtana olisi edelleen se, että hakija itse, toinen hänen vanhemmistaan tai ainakin kaksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut asiakirjoihin merkittyinä kansallisuudeltaan suomalaisiksi. Tämän lisäksi hakijalta edellytettäisiin sellaista suomen tai ruotsin kielen taitoa, joka vastaa Euroopan neuvoston yleiseurooppalaisessa viitekehysasiakirjassa esitetyn 6-portaisen kielitaidon arviointiasteikon taitotasoa A2 (niin sanottu selviytymistaso). Myös Euroopan unionin neuvosto on 14 päivänä helmikuuta 2002 tehdyn päätöslausel-

man 2002/C 50/01 mukaisesti sitoutunut Euroopan neuvoston laatiman yhteisen eurooppalaisen kieliä koskevan viitekehyksen mukaiseen kielitaidon arviointiin. Arvioitaessa henkilön kielitaitoa yleiseurooppalaisessa viitekehyyksessä sovitulla tavalla taitotasoa A2 vastaavaksi, henkilön tulee pystyä selviytymään jokapäiväisissä puhetilanteissa ja kirjoittamaan yksinkertaisia tekstejä ja viestejä. Taitotason mukaisesti henkilön tulee pystyä ymmärtämään selkeää, jokapäiväisiä asioita käsittelevää puhetta tai yksinkertaista kirjoitettua tekstiä.

Kielikoetta laadittaessa huomioitaisiin inkeriläisten kielitaidon erityispiirteet ja koepaikkakunnan tarjoamien tilojen rajoitteet (ei kielistudioita). Lisäksi huomioitaisiin, että kokeeseen osallistuvat saattavat puhua ja ymmärtää suomen tai ruotsin kieltä sujuvasti, vaikka heidän kirjoitustaitonsa on kirjainjärjestelmän eroista ja suomen- tai ruotsinkielisen koulusivistyksen puutteesta johtuen heikko. Ilman riittävää kielitaitoa henkilöllä ei voida katsoa olevan sellaista suomalaista identiteettiä, joka tekisi mahdolliseksi paluumuutosta puhumisen, jos henkilö ei kuuluisi Inkerin siirtoväkeen tai Suomen armeijassa palvelleisiin. Erityisesti neuvostovallan aikana inkerinsuomalaisten mahdollisuudet harjoittaa kulttuuriaan ja suomen kieltä ovat olleet rajoitetut, mistä johtuen nuorempien inkerinsuomalaisten suomen kielen taito on luonnollisesti heikentynyt. Jos hakijat eivät ole omaksuneet suomalaista identiteettiä, heidän maahanmuuton tulisi olla siirtolaisuutta, jolla on omat lähtökohtansa.

Paluumuuttajille annettavaa suomen kielen opetusta olisi kehitettävä vastaamaan käyttöön otettavaa kielitaitovaatimusta. Nykyistä 5 — 10 opintoviikon kurssijaksoa pidennettäisiin 15 opintoviikkoon. Samalla kehitettäisiin kurssien sisältöä, opetusmenetelmiä ja oppimateriaalia. Suomen kielen opetuksen ohessa paluumuuttajia valmennettaisiin entistä enemmän myös toimimaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä. Nuorten paluumuuttovalmennusta on tärkeää jatkaa kotoutumisen perusedellytysten turvaamiseksi.

Ulkomaalaisvirasto haastattelisi ensin hakijan paluumuuttojonon mukaisessa järjestyksessä ja tutkisi hakijan syntyperästään esittämät asiakirjat. Kun pykälässä vaadittavat

paluumuuton edellytykset olisi muilta osin tutkittu, hakija voisi ilmoittautua kielikokeeseen, joita järjestettäisiin säännöllisin väliajoin.

Hakijoiden kielitaito arvioitaisiin ensisijaisesti hakijoiden lähtömaassa (Virossa ja Venäjällä) Suomen ulkomaanedustustoissa tai vuokratiloissa järjestettävissä tilaisuuksissa. Kokeen arvostelisivat tehtävään koulutetut kielenopettajat. Oleskeluluvan myöntäminen edellyttäisi, että henkilön kielitaidon yleistaso vastaisi yleiseurooppalaisen viitekehyksen mukaisen asteikon tasoa A2. Tämä tarkoittaa, että hakijan kielitaito riittää tavallisimmilla suullisissa ja kirjallisissa käytännön tilanteissa selviämiseen.

Jos hakija läpäisee kokeen, edustusto myöntää hänelle oleskeluluvan sen jälkeen, kun hänelle voidaan osoittaa Suomessa asunto tai hän järjestää itselleen asunnon Suomesta. Jos hakijan kielitaidon taso kokeessa todetaan liian matalaksi, hän voi samalla jonotusnumerolla ilmoittautua uusintakokeeseen halumanaan aikana.

Esityksen toteuttaminen edellyttäisi sitä, että paluumuuttajilla olisi mahdollisuus osallistua työministeriön järjestämään suomen kielen opetukseen merkittävimmillä lähtöalueilla Venäjällä ja Virossa. Suomen kielen kurseja järjestettäisiin lähtöalueilla osana paluumuuttovalmennusta samaan tapaan kuin nykyisin.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan kirjattavaksi hallintokäytännössä vakiintunut ratkaisulinja. Sen mukaan 18 a §:n perusteella maahan muuttavan henkilön (päähakija) ja hänen lapsensa perhesidettä arvioidaan sinä ajankohtana, jolloin päähakijalle myönnetään oleskelulupa. Alaikäisenä lapsena pidetään sellaista henkilön huollettavana olevaa lasta, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta ennen kuin päähakijalle on myönnetty oleskelulupa. Perheen inkeriläisjäsenen paluumuutto tapahtuu yleensä vuosia oleskeluluvan vireillepanon jälkeen. Oleskelulupaa ei perhesidepuolella myönnettäisi päähakijan lapselle, joka on täyttänyt 18 vuotta ennen kuin päähakijalle on myönnetty oleskelulupa 18 a §:n perusteella. Pykälän 3 momentin 1 kohdassa edellyttäisiin, että hakija ilmoittautuu Suomen diplomaattiselle tai konsuliedustustolle paluumuuttajaksi. Suomen Tallinnan suurlähe-

tystön Tarton toimipiste ja Pietarin pääkonsulaatti ylläpitävät lähialueilla asuvien inkeriläisten paluumuuttojonoa. Jonon mukaisessa järjestyksessä hakijalle järjestetään mahdollisuus kielikokeeseen osallistumiseen. Myös työhallinnon edustaja selvittää asumismahdollisuuksia jonotusjärjestyksessä.

Suomen diplomaattiset ja konsuliedustustot vastaanottavat 18 a §:n nojalla tehtyjä oleskelulupahakemuksia myös muualla kuin Virossa ja Venäjällä. Muualla kuin Virossa ja Venäjällä vastaanotetut hakemukset käsitellään jonotuksesta. Edellytyksenä on kuitenkin, että hakija oleskelee laillisesti siinä maassa, jossa kääntyy Suomen edustuston puoleen.

Pykälän 3 momentin 2 kohtaan lisättäisiin kielitaidon todistamista koskeva säännös. Pykälän 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettulla perusteella oleskelulupaa hakevalta inkeriläiseltä edellytettäisiin hyväksyttävää suoritusta suomen tai ruotsin kielen kokeessa, jonka taso vastaisi yleiseurooppalaisen viitekehysten mukaista A2 -tasoa. Kielitaitoa ei voisi pääsääntöisesti osoittaa muulla, esimerkiksi jonkin oppilaitoksen myöntämällä todistuksella. Poikkeaminen voi tapahtua sellaisessa tapauksessa, että paluumuuttovalmennukseen tai kielikokeeseen osallistuminen tai sellaisen järjestäminen ei ole mahdollista esimerkiksi hakijan iän, vammaisuuden tai asuinpaikan vuoksi. Pykälän 3 momentin 3 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi pysyvän oleskeluluvan myöntämisen edellytykseksi, että hakijalla on käytössään asunto Suomessa. Asunto voi olla työhallinnon edustajan osoittama asunto tai yksityisiltä markkinoilta hankittu omistus- tai vuokra-asunto. Asuntoedellytyksen täyttymisenä huomioidaan myös hakijan mahdollisuus muuttaa pysyvästi Suomessa oleskelevan sukulaisensa luokse.

Voimassa olevan pykälän 4 momentin mukaan selvitetäessä henkilön ilmaisemaa tahtoa muuttaa Suomeen vakinaisesti asumaan on noudatettu, mitä kotikuntalaissa säädetään. Käytännössä oleskeluluvan hakeminen 18 a §:ssä mainitulla perusteella ilmentää tahtoa muuttaa Suomeen vakinaisesti asumaan. Säännöstä ehdotetaan poistettavaksi.

Voimassa olevan pykälän 5 momentti siirtyisi uudessa pykälässä 4 momentiksi. Alku-

peräisiä asiakirjoja edellytettäisiin suomalaisen syntyperän osoittamiseksi. Ehdotetun pykälän 1 ja 2 momenttien osalta Inkerin siirtoväkeen kuulumisen osoitettaisiin kansallisarkistosta saatavalla todistuksella ja sotarkisto antaisi todistuksen kuulumisesta Suomen armeijaan toisen maailmansodan aikana.

3. Esityksen taloudelliset sekä organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Paluumuuton yhteiskunnalle aiheuttamia taloudellisia vaikutuksia on arvioitu hallituksen 9.12.1998 eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle antamassa selonteossa (työhallinnon julkaisu nro 215). On arvioitu, että vastaanotettava yhteiskunta hyötyy inkerinsuomalaisista paluumuuttajista heidän viron ja venäjän kielen taitonsa ja lähtömaan tuntemuksen ansiosta. Mitä paremmin koulutetusta henkilöstä on kyse, sitä suurempi on vastaanottavan yhteiskunnan hyöty.

Paluumuuttajille kohdennetuista tulonsiirroista ja yhteiskunnallisista palveluista aiheutuvat kustannukset jakautuvat valtion ja kunnan välillä periaatteessa samoin kuin muunkin väestön osalta. Paluumuuttaja kuitenkin kirjautuu kunnan valtionosuuden perusteena olevaan asukaslukuun vasta noin 1,5 vuoden kuluttua muutosta lukien. Poikkeuksen muodostavat myös ensivaiheen toimeentulotukikustannukset sekä pitkäaikaiset ja huomattavat sosiaali- ja terveydenhuoltokustannukset, joissa kustannusvastuu inkeriläisten toimeentulon turvaamisesta on vastaanoton ensivaiheessa siirretty valtioneuvoston päätöksellä kokonaan valtiolle.

Entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttaneista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta säädetään valtioneuvoston päätöksessä (päätös pakolaisista ja eräistä muista maahanmuuttajista sekä turvapaikanhakijoiden vastaanoton järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta 512/1999). Valtio korvaa maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetussa laissa tai toimeentulotuen annetussa laissa tarkoitettua toimeentulotuen antamisesta kunnalle aiheutuneet kustannukset yhden paluumuuttajan osalta

enintään puolen vuoden ajalta maahan saapumisesta lukien. Enintään viideltä vuodelta voidaan kunnalle korvata kustannukset, jotka aiheutuvat siitä, että henkilö ei maahanmuuttoon liittyvän asemansa takia voi saada eläkettä tai muuta sosiaaliturvaetuutta. Henkilön sairauden tai vamman edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvat huomattavat kustannukset voidaan korvata enintään viideltä vuodelta. Kustannukset korvataan valtion talousarvioon työministeriön momentille 34.07.30 (Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin) varatun arviomäärärahan puitteissa.

Työministeriön vuoden 2002 talousarviossa on paluumuuttovalmennuskurssien järjestämiseen varattu 201 800 euroa. Määrärahan turvin 5 – 10 opintoviikon laajuiseen valmennukseen osallistuu noin 600 paluumuuttojonossa olevaa henkilöä.

Paluumuuttovalmennuksen sisältämän suomen kielen opetuksen tehostamiseksi työministeriö on esittänyt vuoden 2003 talousarvioesityksessään paluumuuttovalmennuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen lisäystä 198 000 euroa. Paluumuuttovalmennukseen käytettävä määrä olisi lisäys mukaan lukien vuosittain yhteensä 400 000 euroa. Lisäystä esitetään työvoimapalveluiden erityismenoja koskevalle momentille 34.06.25. Kielikokeen käyttöönoton katsotaan edellyttävän myös tehokkaampaa opetusta.

Vuoden 2002 talousarviossa on varattu 11 302 000 euroa valtion korvauksiin kunnille paluumuuttajien toimeentulotuen ja sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin (momentti 34.07.30). Kuuden kuukauden toimeentulon järjestämisen korvaamiseen on vuonna 2002 arvioitu käytettävän 3 021 000 euroa, eläkettä vastaavan toimeentulon korvaamiseen 6 459 000 euroa 1 600 henkilön osalta ja pitkäaikaisesta hoidosta ja huollosta aiheutuvien kulujen korvaamiseen 1 816 000 euroa noin 150 henkilön osalta. Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2002 on maahan saapuvien paluumuuttajien määräksi arvioitu 1 500 henkilöä. Vuoden 2003 määrärahan tarpeeksi on arvioitu 10 300 000 euroa.

Ehdotetun lainmuutoksen voi pitkällä täh-

täimellä arvioida vähentävän paluumuuttajien määrää, joskin tarkkaa arviota määristä on vaikea tehdä. Vähentymisen voi olettaa aiheutuvan siitä, että osa paluumuuttojonossa olevista ei opetuksen jälkeenkään läpäisisi kielikoetta.

Toisaalta kielitaitovaatimuksen käyttöönotto kannustaisi hakijoita opettelemaan kieltä. Todennäköisesti paluumuuttajien määrä väheneisi jonkin verran heti lain voimaantulon jälkeenkin uuden järjestelmän toimeenpanoon liittyvien järjestelyjen vuoksi. Paluumuuttajien määrän vähentyminen vähentäisi ainakin pitkällä tähtäimellä määrärahan tarpeita edellä mainittujen kunnille korvattavien toimeentulotuen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten vähenemisenä.

Kielikokeiden kustannukset:

Inkeriläisiä varten suunnitellun ja yleiseurooppalaisen viitekehyksen A2-tasoa vastaavan ensimmäisen kokeen laatimisesta vastaa Opetushallitus virkatyönä.

Vuosittain järjestettäisiin yhteensä kolme koetilaisuutta eri paikkakunnilla Virossa ja Venäjällä. Virossa kokeita järjestettäisiin Tallinnassa ja Tartossa, Venäjällä Pietarissa ja Petroskoissa yhteensä 1000 – 2000 henkilölle. Kustannuksia syntyisi kirjallisen koetilaisuuden järjestelyistä (muun muassa tilavuokrat), haastattelijan ja arvioijan virkamatoista, kokeen tarpeellisesta muuntelutyöstä sekä kokeiden arvostelusta. Kolmen vuosittaisen koetilaisuuden kustannukset olisivat yhteensä noin 500 000 euroa. Tämä määrä kattaisi kokeen muuntelukustannukset sekä vuosittaisten koetilaisuuksien kustannukset. Työministeriö vastaisi kaikista kielikokeen johdosta aiheutuvista kustannuksista.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sisäasiainministeriössä. Esitysluonnosta on käsitelty maahanmuuttopolitiikan ja etnisten suhteiden ministerityöryhmässä sekä ministerityöryhmää avustavassa virkamiestyöryhmässä.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan keväällä 2003. Lakia sovellettaisiin myös sellaisiin ennen lain voimaantuloa jo jätettyihin oles-

kelulupahakemuksiin, joiden perusteella ulkomaalaisviraston edustaja ei ole vielä haastatellut hakijaa.

6. Säättämisyjärjestys

Perusoikeusuudistuksessa luovuttiin kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ilmentämän ajatustavan mukaisesti perusoikeuksien kytkemisestä Suomen kansalaisuuteen eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta. Poikkeuksia ovat vaalioikeudet ja lupa oleskella maassa. Muita perusoikeuksia ei enää rajata kansalaisuuden perusteella.

Suvereenin valtion omaan harkintavaltaan kuuluu, ketkä ulkomaalaiset se päästää alueelleen. Säännös ulkomaalaisen oikeudesta liikkua Suomen rajojen yli on perustuslain 9 §:n 4 momentissa, joka kuuluu seuraavasti: "Ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla. Ulkomaalaisia ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu". Edellä mainitun säännöksen lähtökohtana on kansainvälisen oikeuden pääsääntö, jonka mukaan ulkomaalaisilla ei ole yleisesti oikeutta asettua toiseen maahan. Siksi ulkomaalaisen oikeudesta Suomeen ja oleskella täällä on säädettävä lailla. Lain sisällön tulee vastata Suomen kansainvälisiä velvoitteita. Edellä mainitut seikat ilmenevät myös eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnosta PeVL 23/1998 vp.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomiois-

tuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Oleskeluluvat ehdotetun pykälän nojalla myöntävät Suomen ulkomaan edustustot, joiden toimivaltaan ulkomaalaislain mukaan kuuluvat oleskelulupien myöntäminen ulkomailla. Ulkomaalaislain muutoksenhakusäännökset uudistettiin 1 päivänä toukokuuta 1999 voimaan tulleella ulkomaalaislain muutoksella. Tuolloin muutoksenhakusäännökset säädettiin hallitusmuodon 16 §:n 1 momentin perusteiden mukaiseksi. Perustuslakivaliokunnan kanta asiaan ilmenee sen kyseiseen hallituksen esitykseen (HE 50/1998 vp) antamasta lausunnosta PeVL 23/1998 vp. Muutoksenhakuoikeuden ulkopuolelle rajattiin muun muassa Suomen ulkomaan edustustojen tekemät oleskelulupapäätökset. Näin ollen oleskelulupaa ehdotetun 18 a §:n nojalla hakevalla henkilöllä ei olisi oikeutta hakea muutosta edustuston kielteiseen lupapäätökseen. Sen sijaan oleskelulupa-asia voidaan saattaa uudelleen vireille jättämällä uusi hakemus Suomen diplomaattiselle tai konsuliedustustolle.

Edellä mainitun perusteella lakiehdotus voidaan käsitellä perustuslain 72 §:n mukaisessa tavallisessa käsittelyjärjestyksessä. Hallitus esittää kuitenkin, että säättämisyjärjestyskysymyksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

ulkomaalaislain 18 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 22 päivänä helmikuuta 1991 annetun ulkomaalaislain (378/1991) 18 a §, sellaisena kuin se on laissa 511/1996, seuraavasti:

18 a §

Edellytykset oleskeluluvan myöntämiseksi entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevalle henkilölle

Sen lisäksi, mitä tässä laissa muutoin säädetään, myönnetään määräaikainen oleskelulupa entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevalle henkilölle:

1) jos hakija on kuulunut Inkerin siirtoväkeen, joka vuosina 1943 ja 1944 siirrettiin Suomeen ja sodan päätyttyä palautettiin Neuvostoliittoon;

2) jos hakija on palvellut Suomen armeijassa vuosien 1939—1945 aikana; tai

3) jos hakija itse, toinen hänen vanhemmistaan tai ainakin kaksi hänen neljästä isovanhemmastaan on tai on ollut merkittynä asiakirjaan kansallisuudeltaan suomalaiseksi ja hakijalla on riittävä suomen tai ruotsin kielen taito.

Oleskelulupa myönnetään myös 1 momentissa tarkoitettujen henkilön aviopuolisolle sekä hänen huollettavanaan olevalle lapselle, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta ennen kuin hakijalle on myönnetty oleskelulupa 1 momentissa

mainitulla perusteella. Aviopuolisoon rinnastetaan henkilö, jonka kanssa hakija elää jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa.

Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että:

1) hakija on ilmoittautunut Suomen diplomaattiselle tai konsuliedustustolle paluumuuttajaksi;

2) edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa hakija osallistuu lähtömaassa järjestettyyn paluumuuttovalmennukseen ja esittää todistuksen suomen tai ruotsin kielen kokeen hyväksyttävästä suorittamisesta, jollei paluumuuttovalmennukseen tai kielikokeeseen osallistumista ole pidettävä hakijan olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana; ja

3) hakijan käytössä on asunto Suomessa.

Edellä 1 momentissa 3 kohdassa tarkoitettu suomalainen syntyperä osoitetaan alkuperäisin asiakirjoin tai, jos tämä ei ole mahdollista, muutoin luotettavalla tavalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2000.

Lakia sovelletaan myös ennen lain voi-

maantuloa sellaisiin jo jätettyihin oleskelulu- laisviraston edustaja ei ole vielä haastatellut
pahakemuksiin, joiden perusteella ulkoma- hakijaa.

Helsingissä 27 päivänä syyskuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sisäasiainministeri *Ville Itälä*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

ulkomaalaislain 18 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 22 päivänä helmikuuta 1991 annetun ulkomaalaislain (378/1991) 18 a §, sellaisena kuin se on laissa 511/1996, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

18 a §

*Edellytykset oleskeluluvan myöntämiseksi entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevalle henkilölle, **jolla on suomalainen syntyperä***

Sen lisäksi, mitä tässä laissa muutoin säädetään, voidaan entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevalle henkilölle, jolla on suomalainen syntyperä, myöntää määräaikainen oleskelulupa:

1) jos hakija on itse, toinen hänen vanhemmistaan tai ainakin kaksi hänen neljästä isovanhemmastaan on tai on ollut merkittävä asiakirjaan kansallisuudeltaan suomalaisiksi; tai

2) jos hakijalla on muu yhteenkuuluvuutta osoittava side Suomeen ja suomalaisuuteen, mutta hän ei kykene asiakirjoilla osoittamaan täyttävänsä 1 kohdan edellytyksiä.

Oleskelulupa myönnetään myös edellä tarkoitettun henkilön aviopuolisolle sekä hänen huollettavanaan olevalle alle 18-vuotiaalle lapselleen. Aviopuoliso rinnastetaan henkilö, jonka kanssa hakija elää jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa.

Ehdotus

18 a §

Edellytykset oleskeluluvan myöntämiseksi entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevalle henkilölle

Sen lisäksi, mitä tässä laissa muutoin säädetään, myönnetään määräaikainen oleskelulupa entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevalle henkilölle:

1) jos hakija on kuulunut Inkerin siirtoväkeen, joka vuosina 1943 ja 1944 siirrettiin Suomeen ja sodan päätyttyä palautettiin Neuvostoliittoon;

2) jos hakija on palvellut Suomen armeijassa vuosien 1939 — 1945 aikana; tai

3) jos hakija itse, toinen hänen vanhemmistaan tai ainakin kaksi hänen neljästä isovanhemmastaan on tai on ollut merkittävä asiakirjaan kansallisuudeltaan suomalaiseksi ja hakijalla on riittävä suomen tai ruotsin kielen taito.

Oleskelulupa myönnetään myös 1 momentissa tarkoitettun henkilön aviopuolisolle sekä hänen huollettavanaan olevalle lapselle, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta ennen kuin hakijalle on myönnetty oleskelulupa 1 momentissa mainitulla perusteella. Aviopuoliso rinnastetaan henkilö, jonka kanssa hakija elää jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa.

Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakija osallistuu lähtömaassa järjestettyyn maahanmuuttovalmennukseen, jollei ole perusteltua syytä poiketa tästä. Lisäksi edellytetään hakijan ilmaisemaa tahtoa muuttaa Suomeen vakinaisesti asumaan.

Selvitettäessä hakijan ilmaisemaa tahtoa muuttaa Suomeen vakinaisesti asumaan noudatetaan, mitä kotikuntalaisissa (201/94) säädetään.

Suomalainen syntyperä osoitetaan alkupe-
räisin asiakirjoin tai, jos tämä ei ole mahdol-
lista, muutoin luotettavalla tavalla.

Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että:

1) hakija on ilmoittautunut Suomen diplomaattiselle tai konsuliedustustolle paluumuuttajaksi;

2) edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa hakija osallistuu lähtömaassa järjestettyyn paluumuuttovalmennukseen ja esittää todistuksen suomen tai ruotsin kielen kokeen hyväksyttävästä suorittamisesta, jollei paluumuuttovalmennukseen tai kielikokeeseen osallistumista ole pidettävä hakijan olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana; ja

3) hakijan käytössä on asunto Suomessa.

Edellä 1 momentissa 3 kohdassa tarkoitettu suomalainen syntyperä osoitetaan alkupe-
räisin asiakirjoin tai, jos tämä ei ole mahdol-
lista, muutoin luotettavalla tavalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 200 .

Lakia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa sellaisiin jo jätettyihin oleskelulupahakemuksiin, joiden perusteella ulkomaalaisviraston edustaja ei ole vielä haastatellut hakijaa.